

سرشناسه: روزن، فریدریش، ۱۸۵۶-۱۹۳۵م. • Rosen, Friedrich • عنوان و نام پدیدآور: ایران به روایت متن و تصویر: گزارشی از واپسین سال‌های قاجار/ فریدریش روزن: ترجمه سعید فیروزآبادی؛ ویراستار فریبا فیاضی. • مشخصات نشر: تهران: هنر معاصر، ۱۴۰۰. • مشخصات ظاهری: ۲۱۶ص: مصور. • شابک: ۹۷۸۵۲-۶۲۲-۹۷۸۵۲ • وضعیت فهرست نویسی: فیبا • یادداشت: عنوان اصلی: Persien In Wort und Bild • عنوان دیگر: گزارشی از واپسین سال‌های قاجار. • موضوع: ایران -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی • موضوع: Iran -- Social life and customs • موضوع: ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴. -- آداب و رسوم • موضوع: Qajars -- History -- Iran, ۱۷۷۹ - ۱۹۲۵ • Manners and customs • شناسه افزوده: فیروزآبادی، سعیدسعید، ۱۳۴۴-، مترجم • رده‌بندی کنگره: DSR۱۳۱۴ • رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۷۴ • شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۸۴۱۵۷ • وضعیت رکورد: فیبا

ایران به روایت متن و تصویر گزارشی از واپسین سال‌های قاجار

نویسنده: فریدریش روزن

ترجمه: سعید فیروزآبادی

به پیشنهاد: علی دهباشی

پروژه‌ای از بنیاد لاجوردی و نشر هنر معاصر

مدیر اجرایی: روزبه امین

طراحی کتاب: حسین فیلی‌زاده

ویراستار و مقابله متن: فریبا فیاضی

چاپ و تولید: نشر هنر معاصر

چاپ نخست: تابستان ۱۴۰۰

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

با سپاس از: محمود آموزگار، رسول جعفریان، فرح دبیر رحمانی، سارا کریمی‌پور، آرمان خلعتبری، حسین به‌روش، محمد فرهی، شهریار کاظمی، علی واضعی، مریم صاحب‌دیوان، هانیه سلیمانین و خانواده کهنمونی

نشر هنر معاصر:

تهران، خیابان کریم‌خان زند، خیابان ویلا، سپند شرقی، پلاک ۲۰ واحد ۱ - تلفن: ۸۸۹۱۱۶۸۹

همکاران:

رویا ارباب، محمد ساعتی، آرمان زیرک، الیاس حسینی، امید موسوی‌زاده،

حمید پارسانیا و مصطفی صمدزاده

همه حقوق این کتاب متعلق به ناشر و محفوظ است.

نشر الکترونیکی و هرگونه برداشت از متن و تصاویر بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست.

• کاغذ این کتاب از منابع جنگلی مدیریت شده تهیه شده است و

به واسطه تجدیدپذیر بودن آن، آسیبی متوجه محیط زیست نشده است.

ایران به روایت متن و تصویر

گزارشی از واپسین سال‌های قاجار

فریدریش روزن

ترجمه: سعید فیروزآبادی

www.ketab.ir

فهرست موضوعی

- ۸ یادداشت دبیر مجموعه
- ۱۱ یادداشت مترجم
- ۱۶ پیش‌گفتار
- فصل نخست:
- ۲۰ موقعیت، سرزمین و آب‌وهوا
- فصل دوم:
- ۵۴ گیاهان و حیوانات
- فصل سوم:
- ۶۲ جمعیت و نژاد ایرانیان
- فصل چهارم:
- ۷۸ دین
- فصل پنجم:
- ۱۰۰ علم، هنر، ادبیات، موسیقی و آموزش
- فصل ششم:
- ۱۲۸ فرهنگ، لباس و رسم و رسوم
- فصل هفتم:
- ۱۵۰ اقتصاد، کشاورزی، معادن، صنعت، کشتی‌رانی، حمل‌ونقل و بازرگانی
- فصل هشتم:
- ۱۶۶ تاریخ
- فصل نهم:
- ۱۸۶ سیاست، قانون اساسی، نظام اداری، نمایندگی مجلس، ارتش و روابط خارجی
- ۲۰۷ نمایه

پیش‌گفتار

آشنایی نخست من با ایران سال‌ها پیش بود. در سال ۱۸۷۷ میلادی هنگام بازگشت از هند، سوار بر اسب از خلیج فارس به شیراز، اصفهان، تهران و قزوین رفتم و سپس با گذر از ایران به دریای مازندران رسیدم. پیش‌تر در آلمان زبان فارسی آموخته بودم و در هند مجال آن را یافته‌ام که به فارسی صحبت کنم و بر آموخته‌هایم بیفزایم. وظیفه اصلی من در آنجا شناخت سرزمین و مردم ایران و حمایت از منافع سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آلمان در این کشور بود. مقصد و مقصود پژوهش‌های من بیشتر مسائل دیپلماتیک بود اما افزون بر آن، تحولات تاریخ معاصر ایران و آرای آزادی‌خواهانه مردم آن که باعث ایجاد شرایط بهتری شده است، مرا مسحور خود کرد. منصب دیپلماتیک من و علاقه‌ای که به تاریخ، فلسفه و ادبیات مردمی داشتم، سبب آشنایی‌ام با ایرانیان برحسب از دیدگاه معنوی شد و این دوستی‌ها برایم بس آموزنده و دلنشین بود. بعدها با سفر به گوشه‌کنار ایران این آشنایی کامل‌تر شد. یکی از همین سفرها ۳۱ روز طول کشید و من سوار بر اسب از بغداد به کرمانشاه، نهاوند و ساوه رفتم و سر آخر به تهران رسیدم.

حتی بعدها که وظیفه دیگر و مهمتری باعث شد از ایران بروم، همچنان به آثار نویسندگان و سرنوشت این کشور علاقه‌مند بودم. به همین دلیل دعوت انتشارات فرانتس اشنایدر را پذیرفتم و مجموعه‌ای از عکس‌هایم را با عنوان ایران به روایت متن و تصویر در اختیار آنان گذاشتم و متنی هم بر آن نگاشتم.

ابتدا فکر می‌کردم بخت یارم خواهد بود و با توجه به دانسته‌های فراوان از ایران بی‌هیچ دردسری این کتاب را خواهم نگاشت اما حین کار، دشواری ادای این تکلیف بر من آشکار شد. مشکل نخست حجم اندک کتاب بود و من اجازه نداشتم از چارچوب تعیین شده انتشارات فرانتس اشنایدر و مجموعه کتاب‌های آن - که این کتاب هم بخشی از آن بود - فراتر بروم. مشکل بعدی این بود که مطلبی به این گستردگی را آن هم در باب مسائلی

همچون جغرافیا، تاریخ دو هزار و پانصد ساله، ادیان، رسوم و مراسم، علم، هنر، ادبیات، بازرگانی، مشاغل و آمدو شد نمی‌شد به اختصار توضیح داد و اگر فقط نام و اطلاعات آن را هم می‌آوردیم، بسیار فراتر از این تعداد صفحه می‌شد. ابراز علاقه و درک متقابل ناشر این فرصت را برایم فراهم آورد که به برخی مسائل بیشتر از آنچه در طرح اولیه آورده بودم، بپردازم و از این بابت سپاسگزار ایشان هستم. در هر حال کتاب حاضر بسیار مختصر است و نویسنده مدعی نیست که اثری فراگیر را نگاشته اما اگر همین مختصر تصویری کلی از ایران در ذهن مخاطب تداعی کند، وظیفه اصلی کتاب حاضر برآورده شده است.

اما مشکل دوم بسیار پیچیده‌تر بود. عصر حاضر - به‌ویژه دوره پس از جنگ جهانی [اول] - دگرگونی‌های شدیدی در کشورهای مشرق‌زمین درگیر در این جنگ پدید آورد. هرگز در گذر تاریخ چنین دگرگونی‌هایی رخ نداده بود. اکنون مسیرهای خلوت کاروان‌ها بدل به جاده‌های مطمئن برای عبور خودروها شده است. هواپیماها طی چند ساعت مسیری را می‌پیمایند که برای گذر از آنها به چندین هفته زمان نیاز بود. شهرها و آبادی‌هایی که هزاران سال در خواب غفلت به‌سر می‌بردند، با عصر نوین بیدار شده‌اند، مردم از گذشته‌ها و نگرش‌هایی جدا می‌شوند که از آغاز تاریخ با آنها بسته‌اند. اکنون می‌توانیم پایان این جنبش را ببینیم. صنعتی‌سازی و اروپایی‌شدن شرق، فرجام این تحول است و نفوذ آن را همه‌جا بیش از ایران می‌توان مشاهده کرد. درست همچون غرب، تمام امور مستخوش همسانی خواهد شد. شیراز و اصفهان، حتی اگر کاملاً مدرن شوند، درست همچون حومه شهرهای اسن و کیپ‌تاون خواهند بود. دیگر حال‌وهوای رمانتیک و شاعرانه از این جایگاه کهن خود رخت بر خواهد بست. این شهرها و مردمان دیگر یگانه نخواهند ماند و شکلی کلی و جهانشمول خواهند یافت. ایرانیانی که اخیراً در میهن خود بوده‌اند، با افتخار برایم تعریف می‌کنند که «تهران شکل و شمایلی اروپایی پیدا کرده است». در چنین شرایطی چه کاری از دست نویسنده کتابی درباره ایران برمی‌آید؟ آیا باید از آخرین مراحل افول یک فرهنگ و ویژگی‌ها و مسائل جالب آن و تفاوت‌هایش با دیگر فرهنگ‌ها سخن به میان آورد یا آینده را تشریح کند؟ اگر نگاه ما به همین موضوع اخیر باشد، باید از پروژه‌های راه‌آهن و خودروهای فورد، از تقلید نه چندان موفق حکومت پارلمانی و نشریه‌های حزبی آزاد و رهای تازه تأسیس سخن به میان آورد. به همین دلیل تصمیم گرفتم بیشتر تصویر ایران در آغاز این دوره تحول، یعنی تا همین چند سال پیش را ارائه کنم، تصویری از بخش‌هایی هنوز دورافتاده و با این پس‌زمینه به نوآوری‌هایی اشاره کنم که باعث ناپدید شدن آنها خواهد شد و ایرانی جدید جای آن را خواهد گرفت.

از این رو، کتاب حاضر وداع یکی از دوستان ایران با دوره‌ای در حال افول از دیدگاه فرهنگی است و این دوست بس امید دارد که ملت پر استعداد ایران با فروتنی در این شرایط تحول به شکوفایی و زندگی پر شکوه خود نایل شود.

از جناب آقای کنسول وقت آلمان آقای لیتن - که اکنون در وزارت امور خارجه در برلین مشغول خدمت هستند - به خاطر مطالب ارزشمندی که در اختیارم گذاشتند، تشکر می‌کنم. ایشان خودشان هم کتاب‌های بسیار ارزشمندی درباره ایران نگاشته‌اند. همچنین از آقای آکسل به دلیل انتخاب عکس‌ها و تکمیل مجموعه عکس‌هایم سپاسگزارم.

دتمولد، سی‌ام اوت ۱۹۲۵

فریدریش روزن

www.ketab.ir